

به نام خدا

جایگاه معرفت دینی در جامعه مهدوی

تهیه کننده: هانیه قاسمی

چکیده

حکومت اسلامی با گرایش مهدویت نیز در زمینه جایگاه معرفت دینی و جامعه مهدوی راهکار مناسبی را فراروی علاقه مندان قرار داده است به نظر می رسد با استناد به منابع متقن و معتبر دینی ضرورت دارد . رابطه معرفت دینی و جامعه مهدوی واکاوی خواهیم کرد. نوشتار پیشرو درباره یکی از مباحث مهم مهدویت، بنام «جایگاه معرفت دینی در جامعه مهدوی» است. که در ابتدای بحث به مفهوم آن می پردازد ، سپس به جایگاه معرفت دینی در حوزه جامعه مهدوی پرداخته می شود و همچنین به ویژگی های جامعه مهدوی و اهداف آن اشاره می کند. برنامه های جهانی حضرت مهدی عجل می پردازد . با توجه به جایگاه اصیل مهدویت و تبیین معارف مهدوی در جامعه امروزی یک امر بدیهی است. در نتیجه در حکومت جهانی امام زمان علیه السلام عدالت گستری و رشد معنوی فراگیر است و سیره امام مهدی علیه السلام شبیه سیره پیامبر است . هدف این است که برقراری امنیت و آسایش و آرامش روحی و روانی و اتحاد و همدلی و احساس بی نیازی مردم و از بین رفتن کینه ها و همه آفات و بیماری ها رخت برمی بندد و تمام مظاهر بدعت ها نابود می شود، استعداد های عقلی و معرفتی شکوفا می شود ، ویژگی های جامعه آرمانی مهدوی و اهداف حکومت جهانی مهدی عجل می پردازد . جامعه اصلاح و به حکومتی عادل تبدیل می شود . مباحث مهدویت سبب امید واری مردم در زندگی و ترویج فضایل در جامعه و شناخت امام زمان علیه السلام و عشق و محبت به امام مهدی عجل می شود . از مهم ترین وظایف ما ، گسترش فرهنگ مهدویت و رفع شبهات مربوط به آن است . هدف از این مقاله این است که افرادی که عضو این جامعه هستند و راه حق را برگزیدند بیابند و به جامعه رنگ و بوی مهدوی بدهند و نام و یاد امام را در همه عرصه ها منتشر کنند و در پی رفع شبهات وارده باشند. شیوه تحقیق مطالعه وسیع کتابخانه ای بوده است .

کلید واژگان: معرفت، دین ، مهدویت، معرفت دینی ، اجتماع

سطح ۲ حوزه علمیه زهرای اطهر سلام الله علیها لارستان

به یقین انتظاری که از حکومت امام مهدی (ع) می‌رود در هیچ حاکمیت و دوره ای وجود نداشته است. عصر حاکمیتی که جز آرمان بشری است و انسان‌ها همواره چشم انتظار آن مدینه فاضله اند؛ جهانی که لبریز از عدالت است و عدالت فراگیر آن به همه منازل و زوایای ناپیدای جامعه گسترده خواهد شد و همچون گرما و سرما در درون خانه های مردم نفوذ می کند و مآمن و جایگاه و مسکن آنان را سامان می بخشد و بنده های پیدا و پنهان بندگی را از سر و گردن انسان‌ها باز می کند و زمینه بهره کشی از یکدیگر را به کلی برمی چیند. کارگزاران ظلم و بیداد، مورد بازخواست قرار می گیرند، قاضیان و حاکمان کج رفتار از منصب خویش عزل می شوند و زمین، از هر نوع خیانت و نادرستی پاک می گردد. گردنکشان و مستکبران در هم کوبیده می شوند و محرومان و مستضعفان در بازستاندن حق خویش کامیاب می گردند. برکات و فراوانی نعمت در آن عصر به حدی است که هرگز بشر چنین چیزی به خود ندیده است، عقول انسانی به سرحد کمال خود نائل آمده و دیگر جامعه شاهد بی خردان نخواهد بود. این بود دورنمایی از یک حکومت ایده آل برای انسان که بیشتر این مفاهیم در لابه لای روایات اسلامی نهفته است و این که در این مقاله حاضر تلاش می شود که این دورنمای کلی به صورت عنوان های محدود و ریزتری با استفاده از منابع و احادیث اسلامی شناسانده شود تا نقاط مشترک مسلمانان در این مورد مشخص گردد. مهم ترین وظایف ما، گسترش فرهنگ مهدویت و رفع شبهات مربوط به آن است. هدف از این مقاله این است که افرادی که عضو این جامعه هستند و راه حق را برگزیده اند باید به جامعه رنگ و بوی مهدوی بدهند و نام و یاد امام را در همه عرصه ها منتشر کنند و در پی رفع شبهات وارده باشند.

معنا و مفاهیم

معرفت: المعرفة [عرف]: شناخت معرفت، شناختن درست و کامل یک چیز. ۱. معنای معرفت:

اهل معرفت کلمه معرفت را مانند حروف مقطعه قرآن مانند (الر) و (الم) و (المص) و (کهیص) و..... مخفف و رمز چند چیز دانسته اند که هر حرفی از آن اشاره به حقیقتی دارد. مفهوم (میم) اشاره به نفس دارد یعنی اگر کسی می خواهد از دنیا عبور کند و از این عالم بهره نیکو ببرد و لذت ارزش ها را بچشد، باید مانند مجاهدان فی سبیل الله در میدان مقت نفس شرکت کنند و با نفس خود درگیر باشند زیرا اگر کسی با نفس خود درگیر نباشد و در این راه تنبلی کند، کسل و سست می ماند و هرگز پیش نمی رود و سرانجام نفس بر او مسلط می شود پس باید در مقابل آنچه که در درون انسان بر خلاف ارزش های الهی از او می طلبد ایستاد و این طلبکاری لجوجانه را سرکوب کرد.

معرفت به انسان هم قدرت مبارزه با نفس را می دهد و هم راه را به او نشان می دهد. معرفت ارزش ها را به انسان می نمایاند تا با دیدن زیبایی، ارزش ها به جانب آن سوق پیدا کند. در مقابل این میل به ارزش ها، میل به شکم و شهوت قرار دارد که باید در برابر آنها ایستاد و جهاد اکبر را آغاز کرد. مفهوم (عین): اشاره به عرفان رب دارد طلب معرفت باید در پی این باشد که مالک و خالق و معبود خود را بشناسد و هر روز این شناخت را گسترش دهد. مفهوم (را): معرفت به معنای راضی به رضای خدا بودن است. ۱.

مفهوم (فاء) به معنای الفرّ الی الله است یعنی انسان از هرچه غیر خداست به سوی خدا فرار کند که قرآن نیز بدان سفارش می کند. فَفِرُّوْا الی الله پس به سوی خدا بگریزید. حضرت نوح(ع) به قومش می فرماید:....

(اَتَى لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ) ۱

۱- مفهوم (تاء) به معنای تفویض الی الامر الی الله است یعنی انسان به درجه ای از معرفت برسد که خودو همه چیزش را به خدا واگذار کند ۲

۲- الدّین: کسی که دین را پذیرفته است، متدین، دیندار، پایبندی به دین. الدّینه: فرمانبرداری، اطاعت کردن، عادت خلق و خوی ۳

۳- مفهوم الدّین: پرستش و پاداش و بطور استعاره درباره شریعت بکار می رود. دین مثل ملت است، ولی آن را به اعتبار پرستش و اطاعت از شریعت دین می گویند. خدای تعالی گوید: «اِنَّ الدّینَ عِنْدَ اللّهِ الْاِسْلَامُ» ۴ و «وَمَنْ احْسَنُ دیناً مِّمَّنْ اسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ» ۵ یعنی طاعت و پرستش و آیه «و اٰخِلَصُوا دِیْنَهُمْ لِلّٰهِ» ۶ خدای تعالی گوید «یا اهل الکتاب لا تغلوا فی دینکم» ۷

که تشویقی است بر پیروی نمودن دین پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم که میانه و گزیده ادیان است چنان که فرمود: در «لا اکراه فی الدّین» ۸

۱۰. معرفت دینی در اسلام، مجموعه سخنرانی های استاد حسین انصاریان، ص ۱۷۲، ۱۷۳،

۲ همان، ص ۱۷۷

۳- لغت نامه بندر ریگی جلد اول، ص ۵۰۶ و ۵۰۷

۴- سوره آل عمران آیه ۱۹

۵- سوره نساء آیه ۱۲۵

۶- سوره نساء آیه ۱۴۶

۷- سوره نساء آیه ۱۷

۸- سوره بقره آیه ۲۵۶

گفته اند: یعنی در طاعت و پرستش که حقیقت جز با اخلاص، و پاکدلی ممکن نیست و در

اخلاص هیچگاه اکراه و بی میلی نیست.

و آیه «أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ»^۱ یعنی اسلام، (آیا غیر از اسلام شریعتی را می خواهید؟) .

۱- بنابر آیه ای که گفت: «وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ»^۲ و بر اساس آیه «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ

رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ»^۳ و ۴۳

- معرفت دینی

با توجه به معنای دین و معرفت می توان واژه معرفت دینی را این گونه تعریف کرد؛ معرفت دینی

مجموعه شناخت هایی است درباره ادیان الهی تحریف نشده که در بخش های عقاید، اخلاق، احکام،

وجود دارد و به عبارت دیگر در بخش هست ها و باید ها وجود دارد. معرفت دینی امری است بشری و قائم

به اذهان المان دینی، لذا مشتمل بر خطا و صواب و قابل نقص و کمال و اختلاف پذیر خواهد بود.

برخلاف خود دین که تغییر و تحول در آن راه ندارد، چرا که این دین، دین خاتم است و لذا نه اصل آن به

دین دیگری قابل تبدیل است و نه اینکه معارف و احکام آن با گذشت زمان دچار تغییر خواهد شد، و

فقط ممکن است موضوعات احکام تغییر کند. معرفت دینی امری متمایز از دین است. حال اگر شناخت

۱- سوره آل عمران آیه ۸۳۲

۲- سوره آل عمران آیه ۵۸

۳- سوره توبه آیه ۳۴-

۴ ترجمه مفردات الفاظ القرآن راغب اصفهانی ۶۹۹

جامعه قوی در دوران ظهور :

همان طور که در یک فرد مسئله اصلی قوی شدن است و این مسئله از کودکی در انسان شکل گیرد. در یک جامعه هم مسئله اصلی یک جامعه قوی شدن است. تمام امتحانات اجتماعی که خداوند از جامعه می گیرد برای نشان دادن میزان قوت و ضعف جوامع است. آخرین ویژگی جامعه حسینی زمینه ساز ظهور، این است که باید جامعه آن قدر قوی باشد که دشمن از ما بترسد امام سجاد علیه السلام فرمودند: «اِذَا قَامَ قَائِمُنَا اِذْهَبَ اللهُ عَزَّوَجَلَّ عَنْ شِيعَتِنَا الْعَاهَةَ وَجَعَلَ قُلُوبَهُمْ كَزُبْرِ الْحَدِيدِ جَعَلَ قُوَّةَ الرَّجُلِ مِنْهُمْ اَرْبَعِينَ رَجُلًا وَيَكُونُ حُكَّامُ الْاَرْضِ وَ سَنَا مَهَا» مردم در دوران ظهور دل هایشان مثل پاره های آهن محکم می شود، قدرت بدنی چهل مرد را پیدا می کنند و این ها همان حکمرانان زمین هستند.

برخی از ویژگی های تمدنی مهدویت در روایات

۱- دین محوری: جامعه عصر ظهور با اثرپذیری از آموزه های دینی و الهی شکل می گیرد برجسته ترین جلوه آن نیز نگرش توحیدی است که در همه عرصه های فکری و رفتاری جامعه مهدوی حاکم است. البته چهره دین اسلام ظهور، درخشان، خالص، بی پیرایه، به دور از هرگونه جعل، تحریف، خرافه و کاملاً منطبق بر آن چیزی خواهد بود که خدای متعال بر پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم نازل کرده بود. ۱

2. عقل گرایی: خردورزی، یکی دیگر از شاخصه برتری یک تفکر راهبردی و نشانه اعتقاد و پایداری آن است. به ویژه در حوزه فرهنگ و تمدن، توجه به این شخص، بیش از همه اهمیت دارد؛ زیرا جامعه عقل مدار، الگویی را که توجیه عقلانی نداشته باشد نمی پذیرد. از طرف دیگر مدیریت انسان عاقل سهل تر از انسان جاهل است. و در سایه عقل نیست؛ اخلاق، فرهنگ و معنویت رشد کرده و مدینه فاضله الهی شکل می گیرد.

۳- دانش محور: بر اساس روایات، به برکت وجود حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف امکانات و تجهیزات و پیشرفت های بشر در همه زمینه ها گسترش می یابد و به بالاترین حد پیشرفت می رسد ۱

۴- عدالت محوری: با ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظلم و ستم از بین رفته و جای خود را به عدل و داد می سپارد و عدالت اجتماعی فراگیر شده و ثمره تلاش و کوشش انبیاء و اولیاء به بار نشسته و مردم طعم شیرین عدالت را می چشند. بنابراین انسان و جامعه منتظر با الهام و الگوگیری از آموزه مهدویت و روش و منش حکومتی آن حضرت، راهبردهای نیل به تمدن نوین اسلامی را تعریف و با مهندسی حکمرانی دوران پیشا ظهور به تمدنی فراگیر و اصیل دست یابد.^۱

ابعاد مهدویت

۱- بعد اعتقادی :

بدون شک، اعتقاد در رکن اصلی شخصیت انسان است که اعمال و رفتار آدمی را شکل می دهد؛ به همین دلیل، انبیاء الهی در جهت اصلاح عقاید انسان کوشیدند. در اسلام، مردم به اعتقاد به خدا و پیامبر و سپس جانشینان پیامبر دعوت شده اند و امام مهدی (عج) آخرین جانشین رسول خدا است که هر مسلمانی مکلف است پس از شناخت او و امامتش را بپذیرد و مطیع او باشد. در متون دینی، معرفت امام، جایگاه بسیار مهمی دارد و اساس سعادت دنیا و آخرت دانسته شده است. نکته مهم دیگر، این است که معرفت امام مثل ایمان به خدا مراتب و درجات مختلفی دارد و هر کس به اندازه شناخت و معرفتش از امامت بهره می گیرد. روشن است که شناخت نام و نسب امام کافی نیست، بلکه کمترین حد معرفت، آن است که شخص بداند امام، منصوب از طرف خدا است که به وسیله پیامبر، امام پیشین به مردم معرفی می شود. او برخوردار از دانش الهی و نه بشری و معصوم از هر گناه و خطایی است. اطاعت از او در تمام امور، واجب و به منزله اطاعت از پیامبر و خدا است.^۲

<https://kayhan.ir>

۱- سایت:

۲- نگین آفرینش، بالادستان - محمد امین، حائری پور - محمد مهدی، یوسفیان - مهدی، ص ۱۶

تا ۱۸

۲. بعد اجتماعی:

مهدویت از نظر اجتماعی نیز اهمیت دارد؛ جامعه‌ای که به عدالت مهدوی دل بسته است و آرمانش تحقق عدالت در همه جهان و برچیده شدن ظلم و ستم از همه زمین است، حرکتی عدالت خواهانه را در پیش می‌گیرد و برای آن، زمینه سازی می‌کند.

۳. بعد سیاسی:

مهدویت از بعد سیاسی نظام ولایت فقیه را به عنوان نیابت از مهدی در زمان غیبت، طرح می‌کند و الگوی مناسبی از حکومت صالحان و نیکان را به جهانیان ارائه می‌نماید. این نظام سیاسی، تداوم نظام سیاسی مهدوی است و پذیرش و سرسپردن به فرمان ولی فقیه، در ادامه اطاعت پذیری از امام زمان علیه السلام است.

۴. بعد تاریخی

مهدویت، سخن امروز و دیروز نیست؛ بلکه تاریخی به گسترده تاریخ اسلام دارد؛ پس بحث کردن درباره مهدویت، سخن گفتن درباره متن اسلام و قرآن و سنت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است و مهدویت، حقیقتی است که همه تاریخ اسلام، پشتوانه آن است^۱.

۱- همان، ص ۱۸ و ۱۹ و ۲۰

فهرست منابع

* قرآن کریم

- ۱- ابن بابویه، محمد بن علی - الشیخ صدوق، الخصال، محقق: غفاری - علی اکبر، جلد دوم
- ۲- اکبرنژاد - مهدی، بررسی تطبیقی مهدویت در روایات شیعه و اهل سنت، ناشر: موسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، نوبت چاپ: سوم ۱۳۸۸
- ۳- بندر ریگی - محمد، فرهنگ لغت، جلد اول و دوم، ناشر: انتشارات علمی.
- ۴- بالادستان - محمد امین، حائری پور - محمد مهدی، یوسفیان - مهدی، نگین آفرینش، ویراستار: مجیری - محمد رضا، ناشر: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، نوبت چاپ: نود و هشت، تابستان ۱۴۰۲
- ۵- حدائق - علیرضا، سبک زندگی مهدوی، تدوین و نگارش: حدائق - محمد حسین، ناشر: انتشارات آیین احمد صلی الله علیه و آله و سلم، نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۷
- ۶- رضوانی - علی اصغر، جامعه مهدوی پیام های حضرت مهدی (عج) به دولت مردان و مسئولان، ناشر: قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج) ۱۳۸۷
- ۷- راغب اصفهانی - ابوالقاسم حسین بن محمد بن فضل، مفردات الفاظ القرآن، ترجمه و تحقیق: خسروی حسینی - غلامرضا، نوبت چاپ: دوم، تاریخ نشر: زمستان ۷۵
- ۸- سعیدی مهر - محمد، آموزش کلام اسلامی ۲ راهنما شناسی - معاد شناسی، چاپ: باقری، نوبت: نوزدهم، بهار ۱۳۹۴
- ۹- سلیمیان - خدامراد، درسنامه مهدویت (۳)، ناشر: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، نوبت چاپ: سوم، پاییز ۹۱
- ۱۰- شفیعی سروسستانی - ابراهیم، معرفت امام زمان علیه السلام و تکلیف منتظران، مشخصات نشر: تهران: موعود عصر (عج) ۱۳۸۸
- ۱۱- صافی گلپایگانی - لطف الله، سلسله مباحث امامت و مهدویت، جلد ۴، ناشر: دفتر نشر حضرت آیت الله صافی گلپایگانی، چاپ: قم: سال چاپ: ۱۳۹۱، نوبت چاپ: پنجم

- ۱۲- طبسی - نجم الدین ، نشانه هایی از دولت موعود، ناشر: (موسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم))، نوبت چاپ: پنجم ۱۳۹۱
- ۱۳- طباطبایی - محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ترجمه: مکارم شیرازی - ناصر و [دیگران]، جلد ۴ ، مشخصات نشر: قم: بنیاد علمی و فرهنگی علامه طباطبایی، چاپ: هفتم
- ۱۴- کورانی - علی، عصر ظهور، مترجم: جلالی - عباس، ناشر: شرکت چاپ و نشر بین المللی سازمان تبلیغات اسلامی، نوبت چاپ: چهارم، بهار، ۱۳۸۰
- ۱۵- لطفی - محمد مهدی، دین جدید در عصر ظهور، ناشر: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، نوبت چاپ: اول، پاییز ۹۱
- ۱۶- لطفی - رحیم، مهدویت حکومت دینی و دموکراسی، ناشر: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)، نوبت چاپ: دوم، پاییز ۹۰
- ۱۷- ملک اف - علاءالدین، معرفت شناسی باوردینی از دیدگاه مرتضی مطهری و آلوین پلنتینگاه، ناشر: جامعه المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم العالمیه، سال ۱۳۹۰
- ۱۸- موسوی اصفهانی - محمد تقی ، ویژگی های امام زمان علیه السلام، مترجم: حائری قزوینی - سید مهدی، ناشر: انتشارات مسجد مقدس جمکران، تاریخ و نوبت چاپ: بهار ۱۳۸۹، چهارم
- ۱۹- موسوی اصفهانی - محمد تقی، مکیال المکارم (در فوائد دعا برای حضرت قائم (عج)) ، مترجم: حائری قزوینی - سید مهدی، نوبت و تاریخ نشر: یازدهم، زمستان ۱۳۹۱
- ۲۰- ملایی - حسین، حس حضور (آموزش کاربردی ضرورت معرفت به امام زمان)، ویراستار: بابا گل زاده - رامین، مشخصات نشر: قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج) ۱۳۹۳

<https://Fa.wikifegh.ir>

۲۱- سایت :

<https://sndu.ac.ir>

۲۲-سایت:

<https://kayhan.ir>

۲۳- سایت: